

hallegården på dansk folkegrund, hvor iøvrigt det sydslesvigske mål har holdt sig op til vor tid. Om problemerne ved gårdens nedtagning, genrejsning, indretning og oprindelige funktion giver Michelsen grundig besked, ligesom han placerer gårdtypen i dens europæiske sammenhæng. Til slut: kildeværdien. Genspejler gården virkeligheden? Michelsen besvarer spørgsmålet med et ja med de begrænsninger, som nu engang knytter sig til museumsmateriale. I sin fremmedartede og monumentale udformning knytter der sig romantik til Ostenfeldgården. Bernhard Olsen, der erhvervede gården, har næppe følt dette som en modsætning til den saglighed, hvormed han iøvrigt arbejdede, og Michelsen, hans sene efterfølger, frygter heller ikke, at romantikken skal fortegne museets egentlige opgave, idet han finder, at publikums sværmeriske interesse for livet på landet i gamle dage er et udmærket udgangspunkt for oplysning og fornuftig belæring. Romantikken gør det muligt at komme på talefod med et nyt publikum med behov for oplysning. Den her nævnte bog dækker dette behov et meget langt stykke.

*Sigvard Skov*

*Nyköpings stadshistoria.* Utg. av Nyköpings kommuns stadshistoriekommitté under redaktion av Stellan Dahlgren. I-II, Nyköping, 1973. XV+966 s. (incl. registre).

Byhistorisk forskning i Sverige har forlængst markeret sig som toneangivende i Skandinavien. Siden 1919 har man haft stadshistoriska institutionen som koordinerende faktor, og fornylig er der blevet etableret en forskergruppe under ledelse af Ingrid Hammerström, der har taget emnet jämförande stadshistoria op i projektform (jfr. SHT 4, 1975, s. 472 ff.). Endelig har en lang række bymonografier set dagens lys i de senere år.

Til disse sidstnævnte slutter sig den næsten 1000 sider store Nyköpings historia. Trods titlen skal man ikke vente sig en komplet eller sammenhængende fremstilling af byens historie. Fra starten i begyndelsen af 1960'erne er planlægningen og udarbejdelsen af det store værk foregået i nært samarbejde mellem den af Nyköping nedsatte byhistoriekommitté og historiska institutionen i Uppsala. Nyköping kommunes ønske med et sådant arrangement har naturligvis været at sikre sig et højt fagligt niveau. Fem yngre historikere påtog sig hver at udarbejde en større selvstændig undersøgelse af et udvalgt emne eller tema fra byens historie, men fik samtidig mulighed for at anvende deres respektive afhandlinger til egen meritering, hvilket resulterede i en licentiatafhandling og fire disputatser.

Nyköping, der ligger ved Østersøen ca. 100 km syd for Stockholm, har aldrig været nogen stor by, og man kan heller ikke hævde, at byen på påfaldende måde har markeret sig i Sveriges historie. Alene eksistensen af det kgl. slot Nyköpingshus, især da dette var hertug Karl af Södermanlands »residens« 1568-1592, synes at have hævet byen ud af den rent lokale sammenhæng. Christer Öhman, der i afhandling nr. 2 behandler denne epoke med hovedvægten på sociale og økonomiske forhold, påviser, at hofholdningen på slottet i betydelig grad stimulerede byens økonomi og betingede fremvæksten af en ny borgerlig overklasse af udenlandske og svenske købmænd og storhandlende. Det synes også, som om adelen har taget del i dette handelsopsving, der desuden finder sin forklaring i den ekspansive svenske Østersøpolitikens behov.

Byens historie før 1568 er overskueligt udredt af Lars Karlén, der behandler tilblivelsen og det politiske og økonomiske liv i middelalderen og ældre Vasatid. Christer Öhmans fremstilling standser 1622, og næste afhandling af Ann-Marie Petersson behandler alene 1700-tallets Nyköping med særligt henblik på den kommunalpolitiske udvikling. Dette tema fortsættes af Uno Westerlund, der i en afhandling med titlen: Borgarsamhällets

upplösning och självstyrelsens utveckling 1810–1880, viser forspillet til og konsekvenserne af kommunalreformen af 1862. Det moderne klassesamfunds fremvækst i Nyköping med særligt henblik på de folkelige bevægelser (især frikirke-, afholds- og arbejderbevægelserne) i tiden 1880–1915 behandles endelig af Sven Hedenskog.

Så langt så godt. Det var oprindeligt meningen, at de 5 stærkt specialiserede og forskelligt anlagte afhandlinger som modvægt skulle have haft et redaktionelt indslag, der skulle have sammenfattet befolkningsudviklingen og forandringerne i den sociale struktur m.v. samt have ført fremstillingen helt op til nutiden. Men det forhindrede et uforudset redaktørskifte, og den i sidste øjeblik tiltrådte redaktør Stellan Dahlgren indskrænkede sig klogeligt til et kortfattet Återblik, hvor han kort, men overskueligt diskuterer tre væsentlige problemer, som alle fem afhandlinger på forskellig måde har berørt: befolkningsforholdene i almindelighed, forholdet mellem by og stat og magtforholdene på det kommunale plan.

Et mægtigt hidtil uudnyttet kildemateriale er fremlagt og bearbejdet i dette værk, hvis fem afhandlinger alle er på et højt fagligt niveau. Det fremtræder i en smuk skikkelse og er rigt illustreret; hver afhandling ledsages af bilag og/eller excuser, noteapparat, kildefortegnelse, bibliografi og forkortelsesliste. Herved understreges værkets heterogene karakter, og alene registrene tilsidst i værket er fælles for alle fem afhandlinger.

*Helge Gamrath*

Landbohistoriske studier tilegnede *Fridlev Skrubbeltrang* på halvfjerdsårsdagen den 5. august 1970. Red. Svend Gissel. Landbohistoriske skrifter 4. Landbohistorisk Selskab, København, 1970. XXI+290 s.

Da dansk landbohistories nestor dr. phil. Fridlev Skrubbeltrang i 1970 fyldte 70 år efter i mange år at have virket med sin inspirerende forskning og undervisning ved Københavns Universitet som lektor i historie, var det naturligt, at det var Landbohistorisk Selskab, der tog initiativet til udgivelsen af et festskrift, idet Fridlev Skrubbeltrang var en af de mest aktive for oprettelsen af selskabet og gennem en årrække i høj grad har præget selskabets aktiviteter. – I modsætning til mange andre festskrifter, hvis afhandlinger ofte bærer præg af at være sedimentter fra skrivebordsskuffen, som forfatterne mere eller mindre godvilligt har gravet frem til lejligheden, er mange af de her foreliggende arbejder ny og central forskning. De emner, som behandles i festskriftet, spænder ligesom Skrubbeltrangs egen produktion vidt i tid og rum.

Det ældste tema, der berøres, er »*Villici og coloni indtil 1340*« af Thomas Riis, hvor man for første gang får en systematisk og udtømmende registrering og bearbejdelse af disse termer fra det danske middelalderlige bondesamfund. Et andet meget vanskeligt begreb nemlig de middelalderlige jordvurderingsprincipper har C. A. Christensen analyseret i afhandlingen om »*Det falsterske landstings erklæring 1484 om skyldjord og rebnings*«, som hidtil nærmest har været uforståelig, idet kilden dels siger, at der ikke er nogen forbindelse mellem ørtug skyld i jord og ørtug korn i landgilde, og dels at en ørtug skyldjord er en rebningsenhed, hvis størrelse afhænger af landgilden, hvor man dog ellers regner med, at det modsatte er tilfældet. C. A. Christensen forklarer den første sætning med de ændringer i størrelsen af det dyrkede areal, der skete i perioden efter skyldjordsfastsættelsen i det 13. årh., og de deraf resulterende justeringer af landgilden, der løsgjorde denne fra skyldjordsvurderingen. Ud fra en detaljeret analyse af jordfordelingen i landsbyen Brarup i 1682, som er stærkt præget af en omrebnings i 1634, viser forfatteren, at denne rebnings faktisk må være udført med ørtug skyldjord som en form for bymål